

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ
PEYZAJ MİMARLIĞI BÖLÜMÜ

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI MİMARİSİ

Mezopotamya Uygarlıkları

- Mezopotamya sözcüğü Grekçe Potamos (nehirler) ve Mezos (arası) sözcüklerinin birleşiminden doğmuştur ve bu yeni sözcük genel anlamda Fırat ve Dicle nehirlerinin Anadolu'yu terk ettiği bölgeden başlayıp iki nehrin birleşerek Basra körfezine döküldüğü noktaya dek uzanan nehirler arasındaki geniş alanı kapsar.

- Esas itibariyle bataklık olan güney Mezopotamya'yı M.Ö. 5000 senelerinde Orta Asya'dan gelen Sümerler imar etmişlerdir. Mezopotamya'da M.Ö. 4000 yıllarından M.Ö. 539 a kadar devam eden Sümer, Akad, Birinci Babil, Asur ve İkinci Babil uygarlıklarının mimari karakterinde büyük yaklaşımlar, benzerlikler görünür.
-

- Bu geniş topraklar üzerinde genellikle yaşamış olan Sümer, Asur ve Babil uygarlıklarından, günümüze sınırlı bazı sanat yapıları gelebilmiştir.
-

- Çok teraslı yapılar (saray ve zigurat) tonozlu, kubbeli, ve kemerli mezarlar ile merkezi bir avlu etrafında sıralanmış evler, ortak özelliklerdir. Mezopotamya mimarilerini bu bakımdan milli stillere ayırmak oldukça güçtür.
-

- Mısırlıların aksine, maddeye olan düşkünlükleri sanat yapılarını mabetlere değil, daha ziyade devlet reisi ve kral için saray inşasına ve sivil mimariye yöneltmiştir. Bu bakımdan Mezopotamya’da mimari, ibadethanelerden ziyade, saraylarda ihtişama sahiptir.
-

- Ancak M.Ö. VI ncı asırda II Babil'in önem kazanmasıyla mabet inşaaası geniş çapta artmıştır. Bu devirde bütün Babil yeni baştan planlanmıştır. Şehir birbirini kesen geniş caddelerle bölünmüş, abidevi geçitler, asma bahçeler şehri karakterize etmeye başlamışlardır.

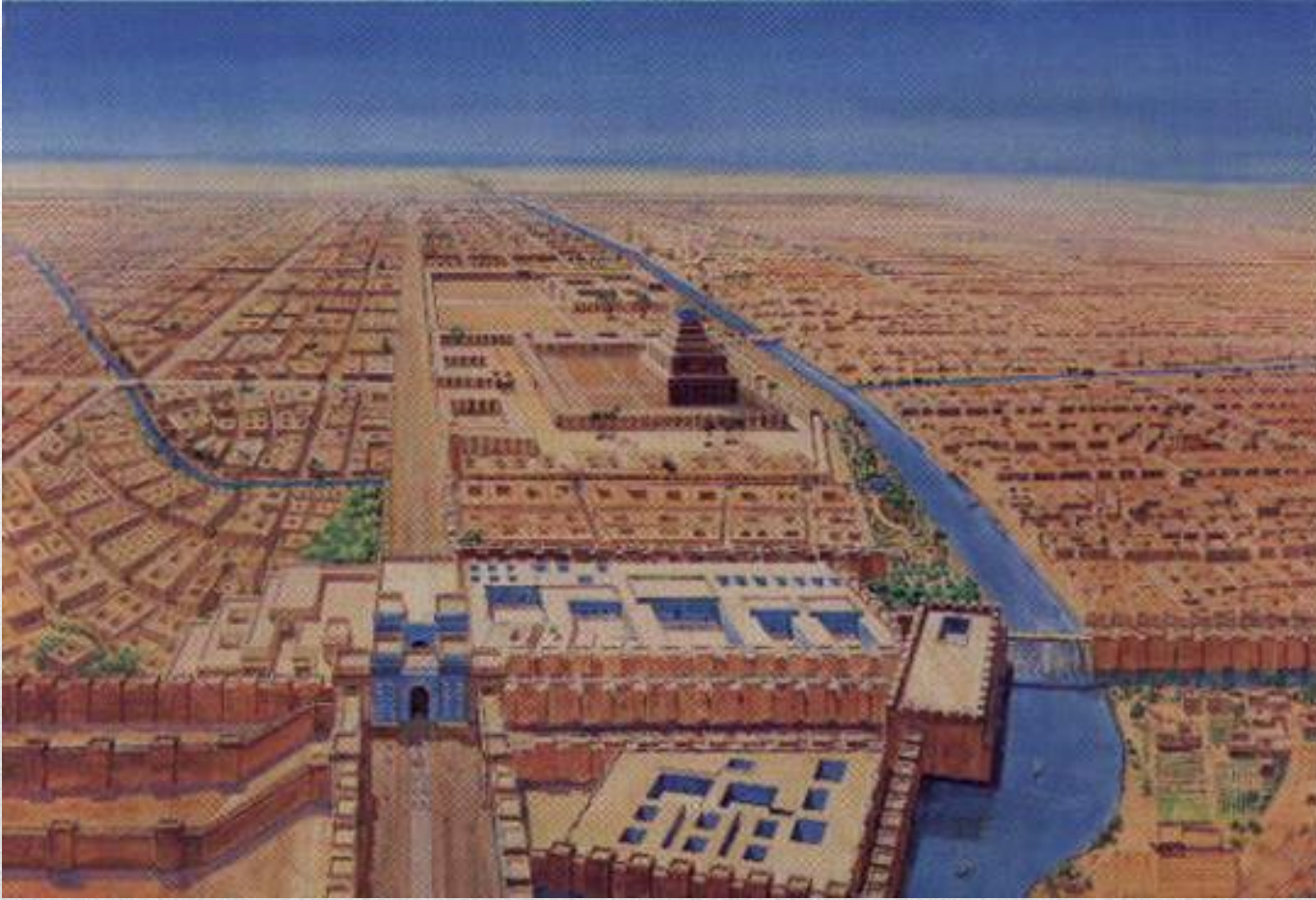
- Babil’de heykel ve rölyef yapmaya elverişli taş bulunmayışı sebebiyle kıymetli binaların cepheleri, canlı renklerde, sırlanmış seramiklerle süslenmiştir.
-

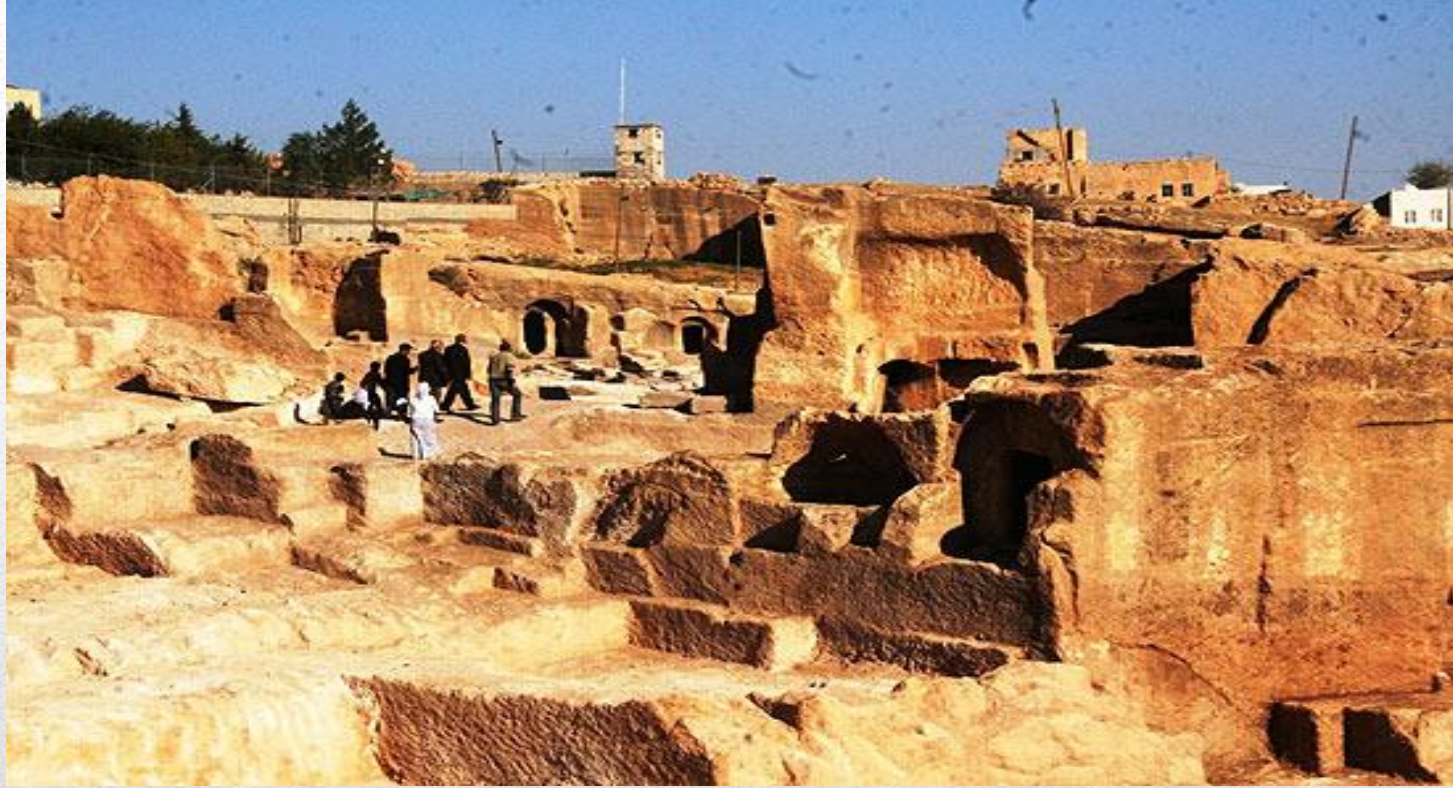
- Monokrom alüviyal bir peyzaj içinde bu yapılar çok parlak bir görünüş meydana getirmekte idiler. Hanedan armalarında yer alan yaprak ve hayvan motifleri ise, son derece zarif desen ve gölge-ışık tesiri yaparak, seramiklerin altında alçak rölyefler halinde yer almışlardır.
-

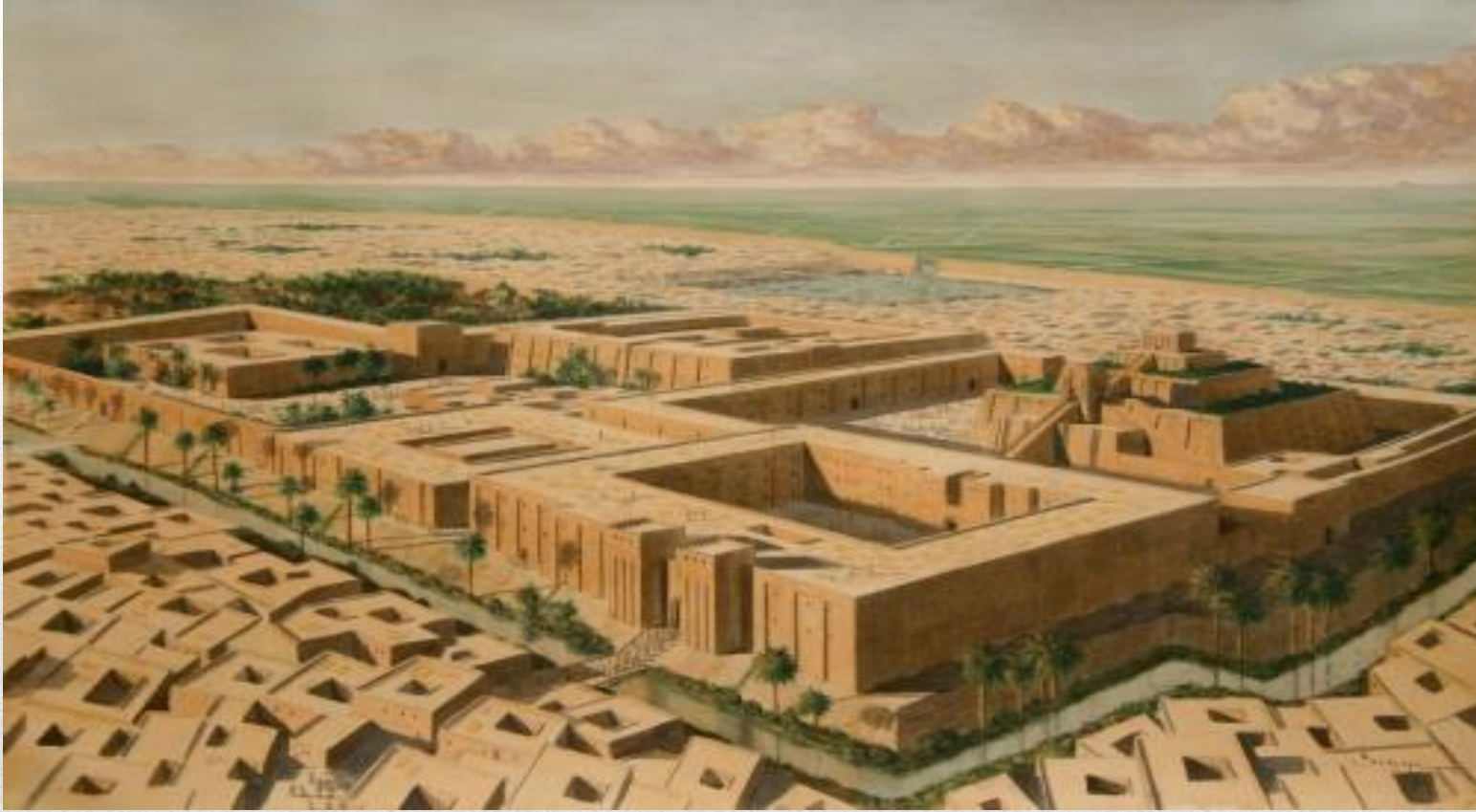
- Yapılarda kerpiç ve tuğla kullanılması, taş ocaklarının sınırlı oluşundandır. Bina ve bahçe konstrüksiyonunda taş yerine tuğla ve kerpiç kullanılması ise örneklerle ait izlerin günümüze kadar gelebilmesini imkansızlaştırmıştır.
-

- Genel olarak Sumer ve Asur şehirlerinin planları, etrafları beyaz duvarlarla çevrili ,dar ve eğri büğrü sokaklarda şekillenmiştir. Sadece kapı açıklıkları bulunan bu tüksek ağır duvarların kuşattığı sokaklar, şehirde gölgeli ve hava akımlı bir sirkülasyon ağı görevinde idiler.
-

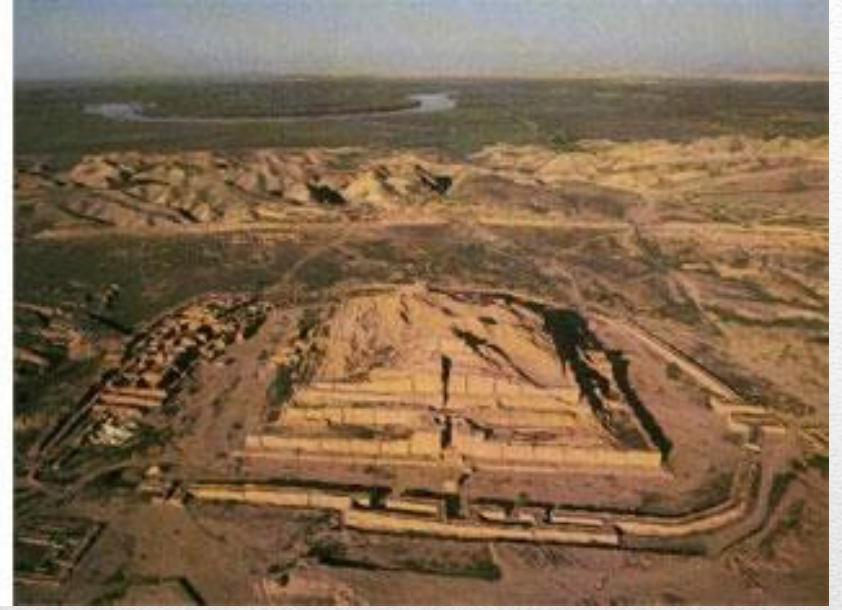
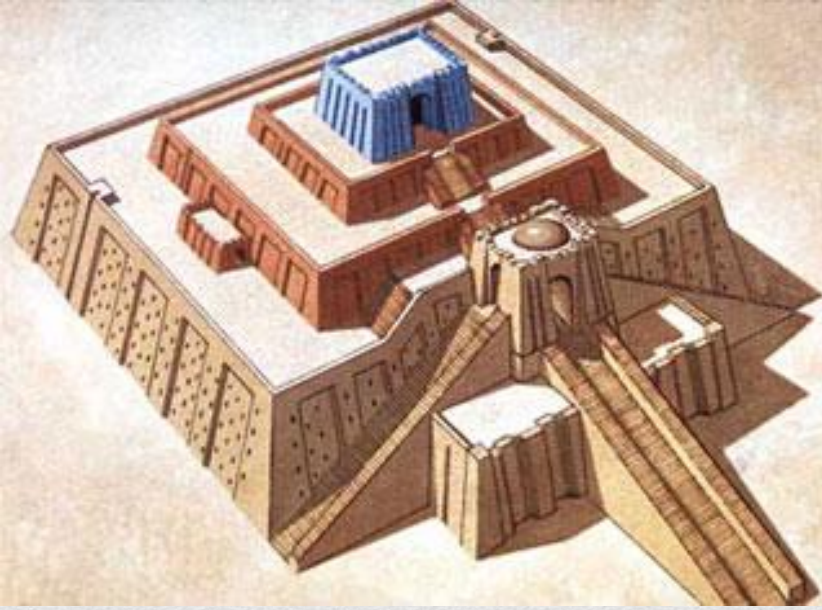
- Babil şehirleri ise dama tahtası kalıplı geniş ve muntazam yollarla diğerlerinden ayrılık gösterir. Mezopotamya evleri, Roma evlerine örnek teşkil eden Etrusko-grek evlerinin protipleri olmuştur. Dört köşeli plan şekli içinde , dışa kapı aralığı hariç, ağır duvarlarla kapalı, içe dönük avlulu bir ev tipidir. Odalar, merkezi durumda olan açık bir avlu(üç bahçe) etrafında gruplanmışlardır. Çoğunlukla tek katlı olan evler düz damlıdır. Avlu dam şeklindeki teraslar, dış yaşama mekanının bir kısmı olarak düşünülmüştür.
-

- Mimari ve bahçe mimarisinde önemli yeri olan saray yapıları, genellikle 30 m kadar yükseklikteki, topraktan suni setler üzerinde inşa edilirdi. Yüksek duvarlarla çok iyi korunmuş ve dikdörtgen kalıplı olan bu sarayların ortalarında, kare şeklinde büyük avlular bulunur ve bahçe şeklinde düzenlenirdi.
-

- **Ay tanrısı Nannar'ın Ziggurati, Ur (MÖ 2113-2006)**

- Mimari açıdan mabet mimarisi de özellik gösterir. Ziggurat fikrinden gelişen bütün mabetler, esas itibariyle rampa veya basamaklarla çıkılan ve piramit formu teşkil eden teraslardan ibaretti. Batıl inançlarla, çoğunlukla yedi katlı inşa edilir ve yedi ayrı renge boyanırdı. Bu suni tepeler, Gök tanrısına yaklaşmak için, eski yurtları orta Asya da yüksek tepelerde dua eden Sümerlerin, düzlük olan Mezopotamya da geliştirdikleri bir formdur. Asma bahçeler fikri de esas itibariyle Ziggurat formundan gelişmiştir.
-

Babil'in Asma Bahçeleri

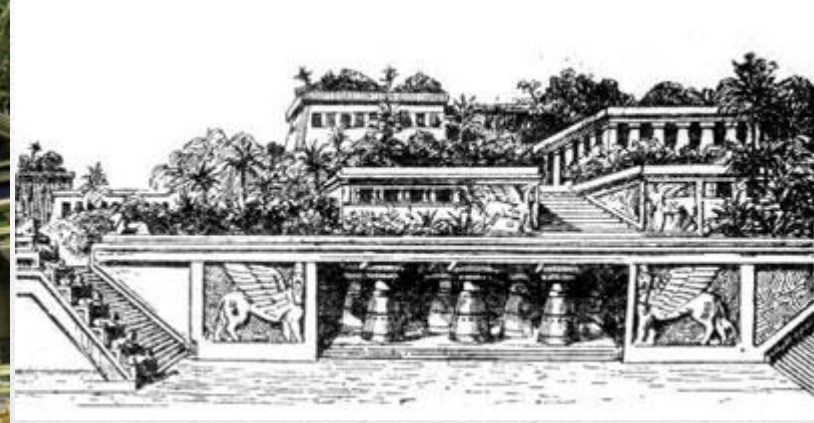
- İlkçağ uygarlıkları içinde en fazla ün kazanmış olan bahçeler, Nabukodonosor tarafından İranlı karısı için yaptırmış olduğu ve dünyanın yedi harikasından birisi olarak bilinen 'Babil'in Asma Bahçeleri'dir.
-

- Bu bahçeler hakkında bütün bildiklerimiz, kitabelerdeki açıklamalar dayanmaktadır. Yoksa tuğladan inşa edilmiş ve mukadderatı istilacı kavimler kadar, zelzele, su baskını gibi tabii afetler bağlı olan Babil uygarlığından günümüze kadar örnekler maalesef ulaşamamıştır.
-

- Yunan tarihçileri Straba ve Diodorus'un asma bahçeler hakkında yazdıklarına göre: bu bahçeler 4-5 dekarlık bir sahayı kaplamakta ve tiyatro amfisi gibi yükselmekte idiler. Bahçenin tesis edildiği platformun yer aldığı en yüksekteki katın kemerleri 50 kol boyu uzunlukta idi.
-

- Esas bahçe en üst terasta bulunuyordu ve asfalt benzeri bir madde ile sıvanmış hasır ile su geçirmezliği sağlanmıştı. Bunun üstünde, harç üzerine sıralanmış iki sıra tuğla bulunuyordu. En üst kısma kurşundan yapılmış bir tabaka yayılmıştı. Büyük ağaçların yetişebileceği derinlikte toprak yığılan bu çatıları kaldırabilecek şekilde, yapılara bazı inşai elemanlar ilave edilmişti. Bu arada, inşa edilen bir çok taşıyıcı tuğla sütunların içerisi, büyük ağaçların köklerinin gelişmesi için oyuk bırakılmıştı.

- Genellikle formal bir plan özelliği gösteren bu teras bahçelerinde ,eğence için ayrılmış serin köşeler, hareketli suları ile fiskiyeli havuzlar, gölge veren ağaçlar ve dekoratif çiçekler bulunurdu. Babil'e ve nehre doğru harikulade görüşe sahip olan bahçeler, uzaktan yemyeşil bir tepeyi andırmakta idi.

- İstilalar yüzünden sönmeye başlayan şehir, özellikle Pers Kralı [Keyhüsrev](#)'in Babil'i fethetmesinden sonra sönmeye başlamış, M.S. 5 ve 6. yüzyıllarda kumlara gömülmüş ve bir kum dağı haline gelmiştir. Bu şehrin, içindeki tapınakların ve asma bahçelerin kalıntıları ancak 20. yüzyılda yapılan kazılarla meydana çıkarılabilmektedir.

Kaynakça

- Kemalettin Körođlu, *Eski Mezopotamya Tarihi*, İletişim Yayınları
 - <http://tr.wikipedia.org/wiki/Mezopotamya>
 - AÜZF Peyzaj Sanat Tarihi
-